

Kıbrıs-Yunanistan-İsrail Enerji Üçgeni: Türkiye'nin Çevresine Örülen Ağ

*George Stavris**

Güneydoğu Akdeniz'in çalkantılı sularında Kıbrıs'ın Münhasır Ekonomik Bölgesi (MEB) içinde var olduğu uzun zamandır spekülasyonlara sebep olan doğalgaz rezervleri, Aralık 2011'de açıklanan inceleme raporlarıyla birlikte doğrulandı.

Bugün, Kıbrıs Cumhuriyeti bu "sorunlu" nimetten nasıl yararlanacağına hesabı ile karşı karşıya: bu zengin rezervler Kıbrıs'ı uzun süre rahat bir şekilde idame ettirebilir, ancak bunun için, Ada Cumhuriyeti'nin küresel diplomasının büyükler liginin kaygan zemininde hareket etmeyi öğrenmesi gerektiği de anlaşılıyor.

Sahneye yeni fakat tanıdık bir oyuncu olarak İsrail'in, Yunanistan, Kıbrıs ve Türkiye üçlüsünün arasına heybetli bir şekilde katılmasıyla birlikte bu bölgedeki dengeler büyük ölçüde değişti. İsrail'in konuyla bu derece ilgilenmesinin sebebi de Kıbrıs'ın "Afrodit" adı verilen 12. parselinde bulunan doğalgaz rezervlerinin, İsrail'in kendi MEB'inde yer alan "Leviathan" parselinin geniş rezervlerinin hemen yanı başında buluyor olması.

İsrail meseleyi daha en başından başlıca ulusal çıkarlarından biri olarak algıladı. Bu nedenle söz konusu doğalgazın çıkarılması ve işlenmesini takiben İsrail ve Kıbrıs parsellerinden Avrupa'ya taşınması projesi detaylı bir şekilde planlandı. Buna göre: boru hatları ortak bir ağın parçası olacak ve Kıbrıs'ın Limassol limanı yakınlarındaki Vassilikos'da büyük bir depolama merkezi inşa edilecek. Yaklaşık 10 milyar euro'ya malolacak bu projenin maliyetinin neredeyse tamamını İsrail karşılayacak. Ayrıca deponun inşası için gerekecek 10,000 civarında nitelikli eleman büyük ölçüde İsraili olacak.

Bu durumun, yeni sorunları beraberinde getirmesi ise sürpriz olmayacak. Zira altı ila yedi yıl sürecek bu proje tamamlanana dek binlerce İsrail vatandaşının yanı sıra ailelerinin de Kıbrıs'ta ikamet etmeleri neticesinde 15,000 kişiyi aşması muhtemel bu nüfusun, iş sahasında ve yakınında yaşayacakları yerlerde güvenliğinin sağlanması için ne denli önemli bir güvenlik gücü gerekeceğini tahmin etmek zor değil.

ABD Kıbrıs'taki yeni doğalgaz buluntularıyla ilgili adadaki Türkleri haklarını korumak üzere Türkiye'nin konuya müdahil olması ve dolayısı ile doğan yeni soruna dair oldukça açık bir duruş sergiliyor. Zira şu anki statüko, uzun yıllardır süregelen Kıbrıs sorunu çözülene dek, Kıbrıs Cumhuriyeti'ne avantaj sağlamakta.

Rusya'nın da geniş Orta Doğu coğrafyasında oluşan yeni düzenle ilgili kendine özgü kaygıları var. AB içerisindeki en yakın müttefiki ve Sovyet döneminden beri geleneksel dostu Kıbrıs'ta bulunan bu doğalgaz rezervleri Moskova için, bir taşla iki kuş vurma imkanı sağlıyor.

Avrupa Birliği açısından da, birliğe tam üye bir ülkenin, birliğin ihtiyaçlarını uzun süre karşılayabilecek ölçüde geniş doğalgaz –bir ihtimal petrol– rezervlerine sahip olması, Rusya ve Türkiye'deki boru hatlarına rahatsız edici boyuttaki bağımlılığını sona erdirme fırsatı olarak beliriyor.

Büyük ölçüde sürece dahil oyuncuların yaklaşım ve tavırları nedeni ile ortaya çıkması beklenebilecek sınırsız sayıdaki karmaşık senaryo ve olasılık, Kıbrıs, Yunanistan ve İsrail'in Türkiye'ye karşısında oluşturduğu yeni enerji üçgeni, ve bütün bunların vücut bulduğu bölgenin sorunları göz önünde bulundurulduğunda, durumun ne kadar çetrefilli bir proje yönetimi gerektireceğini anlamak mümkün.

AB Troykası tarafından ağır mali yaptırımlara maruz kalmaya aday Kıbrıs yönetimi, yeni doğalgaz rezervlerinin ona sağlayacağı getiriyi, finansal durumunu düzeltmenin de ötesinde daha gerçekçi ve akılcı şekilde değerlendirmeli. Bu getiri, özellikle Kıbrıs Rumlarını Türkiye'ye karşı bitmek bilmez mücadelelerini destekleyecek için bir silah olarak değil, "Kıbrıs Sorunu"nun kalıcı çözümüne yardımcı olacak bir araç olarak kullanılmalı. Zira çözüme en büyük katkıyı ekonomik durumun düzelmesi sağlayabilir. Hatta, kaderin bir cilvesi olarak, çözümün ardından Türkiye, ada için eşi bulunmaz bir ticari ortak konumuna gelip Kıbrıs'ın başka büyük ticaret ortağı bulma ihtiyacına bile son verebilir!

***George Stavris Dundee Üniversitesi Enerji, Petrol ve Maden Kanunları ve Politikaları Merkezi'nde misafir araştırmacı olarak görev yapmaktadır.**

Bu makalenin orijinal metni Turkish Policy Quarterly Yaz 2012 sayısında yayınlanmıştır. Daha fazla bilgi için lütfen www.turkishpolicy.com sitesini ziyaret ediniz.